

dr hab. Jerzy Tupikowski CMF, prof. PWT
Katedra Metafizyki
Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

Wrocław, 22.05.2017.

**Ocena osiągnięcia naukowego, dorobku naukowego
oraz dydaktyczno-organizacyjnego o. dra KAZIMIERZA R. WILKA
w związku z wnioskiem o nadanie stopnia naukowego
doktora habilitowanego**

Wykonując decyzję Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów (pismo Nr BCK-I-L-6128/17) przedstawiam recenzję dotyczącą osiągnięcia naukowego, całości dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego Kandydata do nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego – o. dra Kazimierza R. Wilka. Recenzja zawiera: (1) prezentację działalności dydaktyczno-administracyjnej; (2) ocenę dorobku naukowego; (3) ocenę osiągnięcia naukowego oraz (4) wniosek końcowy.

1. Działalność dydaktyczno-administracyjna

Habilitant, o. dr Kazimierz R. Wilk jest absolwentem teologii Papieskiej Akademii Teologicznej (aktualnie Uniwersytet Papieski Jana Pawła II) w Krakowie (praca magisterska pod kierunkiem dra Jana Wichrowicza OP, pt. *Moralne aspekty godności osoby ludzkiej w ujęciu Jana Pawła II*, Kraków 1985) oraz w tej samej uczelni – filozofii: licencjat (filozofia człowieka) na podstawie pracy (*Struktura osoby ludzkiej w ujęciu Karola Wojtyły*, promotor ks. prof. dr hab. Józef Tischner, Kraków 1988). Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych (filozofia) o. Wilk uzyskał także w rodzimym ośrodku naukowym (PAT Kraków) na podstawie rozprawy *Osobowy charakter relacji międzyludzkich w ujęciu Karola Wojtyły* (promotor – ks. dr hab. Roman Rożdżeński, Kraków 1996 – dane w *Autoreferacie* zawierają błąd daty – 1966 r.).

Kandydat do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego prowadzi szeroką działalność dydaktyczną w zakresie nauk filozoficznych w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (aktualna afiliacja UPJPII w Krakowie) na Wydziale Teologicznym (w latach 1996-2000), w afiliowanym doń Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Paulinów w Krakowie na Skalce (od roku akademickiego 1990/1991), a także w Wyższej Szkole Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie (w latach 1997-2000). Prowadzone przez niego zajęcia dydaktyczne obejmowały, bądź nadal obejmują następujących modułów treści: historia filozofii, antropologia filozoficzna (wraz z seminarium naukowym w tym obszarze), epistemologia oraz etyka gospodarcza.

W tym czasie o. dr Kazimierz R. Wilk był promotorem trzech prac magisterskich z filozofii obronionych na Wydziale Teologicznym PAT/UPJPII w Krakowie (wszyscy magistranci byli studentami zagranicznymi). Jest członkiem Sekcji Filozoficznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Ponadto, odbył dwukrotne naukowe staże zagraniczne. Pierwszy: *Scholar Research* – The Chicago University (01.11.2004 – 31.08.2005) oraz drugi: *Scholar Research* – The University of Illinois at Chicago (15.01.2007 – 15.08.2007).

Na tę część dorobku Habilitanta składają się także jego wystąpienia *stricte* naukowe i popularno-naukowe podczas konferencji naukowych i sympozjów w Polsce (Kraków, Częstochowa) oraz w USA (cykl polsko- i anglojęzycznych wykładów w Doylestown PA). Dodać też trzeba, iż w latach 2009-2011 pełnił funkcję vice-rektora i sekretarza studiów Wyższego Seminarium Duchownego OO. Paulinów w Krakowie. Na uwagę zasługuje także fakt czynnego popularyzowania myśli filozoficznej oraz filozoficzno-teologicznej w ogólnopolskich periodykach informacyjno-formacyjnych. Osobnym polem aktywności jest również działalność formacyjna i kaznodziejska udokumentowana publikacjami w takich uznanych seriach pastoralnych (homiletycznych) jak: „Homo Dei”, „Materiały Homiletyczne”, bądź „Biblioteka Kaznodziejska” (głównie lata 1987-2009).

2. Ocena dorobku naukowego

W przygotowanym przez siebie *Autoreferacie* o. dr Kazimierz R. Wilk, prezentując „pozostałe projekty badawcze” (s. 8nn) podkreśla fakt, że na całokształt jego filozoficznych (także teologicznych) zainteresowań i pasji, zwłaszcza w obrębie filozofii człowieka, decydujący wpływ miała cała paleta spotkanych wybitnych naukowców, których wiedza i kompetencje odcisnęły swoje kreatywne piętno na jego osobistych kierunkach badań i wyprowadzanych systematycznie wnioskach. Wspomina tutaj takie m.in. postaci, jak: ks. prof. Józef Życiński, ks. prof. Michał Heller, ks. prof. Józef Tischner, ks. prof. Tadeusz Wojciechowski, prof. Karol Tarnowski, o. prof. Jan A. Kłoczowski. „Pozostając pod ich wpływem – konstatuje – zainteresowałem się szeroko rozumianą antropologią chrześcijańską, zwłaszcza myślą Karola Wojtyły – papieża Jana Pawła II” (*Autoreferat*, s. 8).

Na podoktorski dorobek naukowy o. dra Kazimierza R. Wilka składa się – zgodnie z przygotowanym przez niego wykazem publikacji – 8 pozycji książkowych, wyłączając z

tej liczby książkę prezentowaną przez Habilitanta jako główne „osiągnięcie naukowe”. Zasygnalizowana wyżej antropologiczna optyka jego twórczości znajduje odzwierciedlenie w takich – najważniejszych w moim przekonaniu – monografiach jak (w porządku chronologicznym): *Elementy antropologii filozoficznej. Materiały wprowadzające w wybrane zagadnienia antropologii filozoficznej. Opracowania i teksty*, Częstochowa: Paulinianum 2002; *Filozofia człowieka według Edyty Stein – Teresy Benedykty od Krzyża*, Częstochowa: Paulinianum 2002; *Człowiek – istota wezwana. Antropologiczno-personalistyczne aspekty filozoficznej twórczości Edyty Stein – Teresy Benedykty od Krzyża*, Częstochowa: Paulinianum 2003 (Słowo wstępne do książki przygotował prof. Andrzej Półtawski) – jest ona rozwinięciem pracy *Filozofia człowieka według Edyty Stein...*; *Podstawa jednostkownienia bytu człowieka. Studium w oparciu o myśl Edyty Stein*, Kraków: Wydawnictwo „Unum” 2009; *Etudes on the Philosophical Anthropology*, Krakow: „Unum” Publishing House 2010; *Wprowadzenie do filozofii życia*: Kraków: Wydawnictwo „Petrus” 2016.

Treść prezentowanych tutaj publikacji potwierdza deklarowany obszar poszukiwań ich Autora, a są to, powtórzmy, badania w obszarze filozofii człowieka. Warto tu dodać, że analizy czynione przez Habilitanta lokują się zasadniczo w polu dyskursu filozofii, aczkolwiek na różnych etapach wykładu treści oraz argumentacji znajdują wiele odniesień do źródeł oraz metodologii właściwej naukom teologicznym. Naturalnie, uwaga ta nie może być traktowana jako zarzut, wręcz przeciwnie – jest w moim przekonaniu, uzasadnionym *spectrum* poszerzającym perspektywę rozumiejącego i wyjaśniającego podejścia do fenomenu bytu, osobowej egzystencji człowieka.

Kontynuacją tej linii oraz potwierdzeniem komplementarności narracji filozoficznej i teologicznej są także teksty o. Kazimierza R. Wilka pomieszczone w pracach zbiorowych, z których na szczególne podkreślenie zasługują dwa, a mianowicie – „*Człowiek Chrystusowy*” według Erica Lionela Mascalla w tomie pod red. A.A. Napiórkowskiego i Z.J. Kijasa – „*Jezus Chrystus wczoraj i dziś ten sam także na wieki*” (Kraków: Wydawnictwo PAT 2004) oraz artykuł *Człowiek – osoba – istota wolna. Ujęcie Karola Wojtyły* pomieszczony w zbiorze pt. *Posługa myślenia*, t. 2 (red. B. Kastelik i in., Kraków 2015). Ich dopełnieniem jest również trud pracy redaktorskiej, jaki Habilitant podjął w tomie – *Mass media a duszpasterstwo* (Kraków 2011). W tekstach tych skupia się Autor w głównej mierze na prezentacji antropologicznej i etycznej myśli Karola Wojtyły w jej odsłonie personalistycznej, a także na fenomenologicznej i tomistycznej optyce badań Edyty Stein – Teresy Benedykty od Krzyża. Niewątpliwym walorem przywołanych tutaj tekstów jest ich wysoka erudycyjność, źródłowość oraz dobre umocowanie metodologiczne.

Poważny trzon publikacji Kandydata do habilitacji składających się na dorobek naukowy jest liczba 11 artykułów opublikowanych w czasopismach polskich, angielskich i włoskich. Najbardziej doniosłe i porządkujące refleksję antropologiczną w tej grupie są (w porządku chronologicznym): *Filozofia osoby ludzkiej według Rene Le Trocquera* („Dissertationes Paulinorum” 19(1997), s. 57-80); *Fenomenologia. Filozoficzna metoda E. Husserla w wykładzie R. Ingardena* („Rocznik Collegium Resurrectianum” 8(2002), s. 245-263); *La persona umana nella filosofia di Karol Wojtyła* („Angelicum” 82(2005), s. 373-387); *O „końcu” i „celu” oraz ich niektórych konsekwencjach antropolo-*

gicznych („Kwartalnik Filozoficzny” 3(2007), s. 145-160); *Human Person and Freedom according to Karol Wojtyła* („International Philosophical Quarterly” 47(2007)3: 265-278); *On Human Being: A Dispute between Edith Stein and Martin Heidegger* („Logos: A Journal of Catholic Thought and Culture” 10(2007)4: 103-118); *On Uniting Europe. Man – Nation – State* („Angelicum” 89(2009)); *Personalistic and Utilitarian View of Marriage according to Early Wojtyła* („Forum Philosophicum” 14(2004), s. 145-158) oraz tekst *Metodologia antropologii filozoficznej Karola Wojtyły* („Kwartalnik Filozoficzny” 2(2010), s. 39-59).

W tej porcji naukowych tekstów Habilitanta chcę uwypuklić znaczenie dwóch z nich, a mianowicie artykuły: *Human Person and Freedom according to Karol Wojtyła* wydany w „International Philosophical Quarterly”, jak również *On Human Being: A Dispute between Edith Stein and Martin Heidegger* opublikowany w „Logos: A Journal of Catholic Thought and Culture”. Obydwa wydawnictwa cieszą się uznaną, międzynarodową renomą, a także skalą naukowego oddziaływania ze względu na indeksowanie m.in. w: „Arts & Humanities Citation Index”, „Academic Source Elite”, czy też „International Philosophical Bibliography”. Na podkreślenie zasługuje fakt, że dr Kazimierz R. Wilk OSPPE, zwłaszcza w pierwszym z nich, porządkuje terminologię i przybliża merytoryczny sens i nośność głównych tez sztandarowego dzieła K. Wojtyły – *Osoba i czyn*. Drugi natomiast, także oddziałujący w literaturze polskiej, jak i angielskiej, koncentruje się na komparatystycznych analizach pism E. Stein i M. Heideggera pod kątem wyłuskania z nich zagadnień związanych z ludzkimi sytuacjami *granicznymi*, głównie ze śmiercią.

Dla pełniejszego obrazu oceny tej części dorobku Habilitanta dodajmy, iż opublikował on także 10 artykułów, które – jak sam to zaznacza w *Wykazie opublikowanych prac naukowych* – są „zasadniczo powtórzeniem materiału uprzednio drukowanego w książkach” (s. 3). Konsekwentnie, na czoło wybija się tu problematyka antropologiczna karmiona twórczością dwóch wspomnianych myślicieli – E. Stein (św. Teresy Benedykty od Krzyża) oraz K. Wojtyły (Jana Pawła II). Warto dodać, że były one drukowane – oprócz wypunktowanych już powyżej – w takich pismach naukowych jak „Studia Philosophiae Christianae” oraz „Edukacja Filozoficzna”. Naturalnym, chciałoby się rzec, dopełnieniem tej części naukowej działalności o. dra K. Wilka jest zbiór sporządzonych przez niego i opublikowanych recenzji pomieszczonych w kilku liczących się tytułach pism filozoficznych.

Zaprezentowane do niniejszej recenzji pozycje książkowe, jak również artykuły naukowe świadczą o wysokim poziomie erudycyjnym Habilitanta, szerokim i interesującym zakresie jego badań oraz merytorycznych i metodologicznych kompetencjach. Przedstawione teksty są w dużej mierze oryginalne, napisane fachowym, a przy tym komunikatywnym językiem. Uwaga ostatnia jest efektem – jak się wydaje – prowadzonej przez niego aktywności dydaktycznej. Niedużym mankamentem w wykładzie przedstawionych tu książek i artykułów są zdarzające się powtórzenia analogicznych treści oraz ich (zbyt)ni charakter *narracyjny*, ale można to, jak sadzę, usprawiedliwić potrzebą samej detalicznej prezentacji poszczególnych odśłon argumentacji. Uzasadnione byłoby także, dla bardziej pełnego obrazu antropologii współczesnej, dokonanie próby kompa-

racji najbardziej nośnych problemów antropologii (głównie) Edyty Stein i K. Wojtyły z propozycjami innych współczesnych nurtów filozoficznych, aczkolwiek z drugiej strony nie zawsze taki zabieg jest zasadny ze względów metodologicznych.

3. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Zasadniczy problem badawczy przedstawionej w postępowaniu habilitacyjnym pozycji książkowej, która jest głównym „osiągnięciem naukowym” o. dra Kazimierza Wilka – *Śmierć i zmartwychwstanie ciała człowieka* (Kraków: Wydawnictwo PETRUS 2015; recenzja wydawnicza sporządzona przez ks. prof. Roberta Woźniaka), jej Autor, zwracając uwagę na właściwą człowiekowi (naturalną) pytajność, zwłaszcza pytajność w obszarze tzw. sytuacji granicznych (s. 8), naświetla w następujący sposób: „porównanie, a nawet swoista konfrontacja, tradycyjnego ujęcia problematyki śmierci i zmartwychwstania ciała człowieka, czyli odwołującego się do myśli św. Tomasza z Akwinu z propozycją koncepcji ewolucyjnej, prezentowanej przez ks. Tadeusza Stanisława Wojciechowskiego” (*Autoreferat*, s. 1).

Wspomniana „konfrontacja” dotyczy zatem stanowiska, dla szeroko pojętej (teologiczno-filozoficznej) myśli chrześcijańskiej *wyjściowego*, jakim są poglądy Akwinaty oraz z drugiej strony pakietu poglądów, których autorem jest przywołany ks. T. Wojciechowski, proponujący – jak ją nazywa Habilitant – antropologię „od dołu” (s. 13). Oddolność tego ujęcia, jak przekonuje we *Wstępie* książki, polega na próbie chwytania „cielesności człowieka” i – co z tego wynika – interpretacji i rozumieniu „danych na ten temat zaczerpniętych z nauk przyrodniczych”. To jest właściwy – jak przekonuje – grunt darcia „do pierwiastka ducha w człowieku” (tamże). Jak dowiadujemy się nieco dalej, taka optyka jest odmienna od tej, jaką proponuje „filozofia tomistyczna, badająca człowieka *od góry*, czyli od jego duchowości”, głównie zaś w aspekcie aktów intelektu i woli, „aby stopniowo schodzić coraz niżej, aż do jego cielesności” (tamże).

Warto w tym miejscu – choć wydaje się, że można, czy wręcz należy z takim stanowiskiem podjąć merytoryczną dyskusję (uczynię to pokrótce niżej) – zauważyć, że Autor dokonywanego w książce porównania dwóch wizji człowieka w perspektywie jego śmierci (i zmartwychwstania), odsłania, co jest jak najbardziej zasadne, elementy wspólne i różnicujące. „Finałowe rozstrzygnięcia obydwóch tych koncepcji – czytamy we *Wstępie* – w wielu punktach są takie same, a więc prezentujące człowieka jako istotę wyjątkową w widzialnym świecie, wyposażoną w duchową, a więc nieśmiertelną duszę [...]. To jest obydwóm koncepcjom (czyli tomistycznej i ewolucyjnej w ujęciu ks. Wojciechowskiego), wspólne. Różni je natomiast opis struktury ontycznej człowieka, a co się z tym wiąże, także opis faktu śmierci” (s. 13). Niemniej, nieco dalej dowiadujemy się jednak, że „głównym autorem, przewodnikiem po głębiach antropologicznych problemów, będzie [...] ks. Tadeusz Wojciechowski, jego filozoficzna myśl, owoc wieloletnich rzetelnych studiów. Z jego myśli – informuje Habilitant – uczynimy główny filar niniejszego opracowania” (s. 15).

Dla ukazania pełniejszego zarysu treści warto tutaj wskazać na to, że książka dra K. Wilka OSPPE, oprócz tych jej składowych, jak *Wstęp*, *Wykaz skrótów* i *Literatura*, składa się z pięciu rozdziałów, z których ostatni, zatytułowany *Konkluzje i uzupełnienia* (s. 158nn) jest kompozycją będącą swoistym planem wszystkich pomieszczonych w niej treści. Zawiera bowiem w swej strukturze *Wprowadzenie* i idącą zaraz po nim *Próbkę podsumowania*, następnie *Dopowiedzenia teologiczne* i finalne *Zakończenie*. W tak zarysowanej kompozycji, pierwszy rozdział (*Zarys myśli eschatologicznej* – s. 28nn) naświetla rozumienie śmierci w starożytnej myśli greckiej, jak również jej pojmowanie w pismach Starego Testamentu oraz w literaturze wczesnochrześcijańskiej, co czyni nasz Autor w oparciu o źródła, jak i prezentując najważniejsze aspekty naukowej debaty w tym zakresie.

Rozdział drugi – *Psychizm a ciało człowieka* (s. 72nn) przybliża kwestie pochodzenia ludzkiej duszy, jej ontyczności – substancjalności oraz podejmuje analizy ześrodkowane na osobowym charakterze ludzkiego bytowania. *Istotowa charakterystyka duszy ludzkiej* (s. 108nn) to brzmienie tytułu rozdziału trzeciego koncentrującego się na próbie odparcia tych koncepcji antropologicznych, które redukują ludzką egzystencję li tylko do przestrzeni materialnej (somatycznej). Taka merytoryczna osnowa staje się uzasadnionym tłem dla analiz podjętych w rozdziale czwartym – *Śmierć człowieka* (s. 137), na który składają się badania, najpierw przybliżające i syntetyzujące „tomistyczne wyjaśnienie śmierci” (s. 138nn), jak również jej ujęcie i wyjaśnianie w podejściu „ewolucyjnym” (s. 150nn).

Przechodząc do wstępnej oceny pomieszczonych tutaj treści i sposobu ich prezentacji, na wstępie chcę zaznaczyć, iż dobrze się stało, że Habilitant podejmuje problematykę wyjątkowo doniosłą oraz zawsze aktualną i zarazem niezmiernie trudną, bo powiązaną z granicnością ludzkich aktów, w tym przede wszystkim wydarzenia śmierci jako faktu, który – nie tylko z punktu widzenia refleksji antropologicznej – jest aktem dotyczącym każdego człowieka; aktem, o którym z różnych perspektyw napisano już bardzo wiele, ale jednocześnie takim aktem-doświadczeniem specyficznie osobowym, który ze swej natury jest wydarzeniem, którego *wnętrze* jest nieprzekazywalne. Śmierć jest zatem takim wyjątkowym, antropologicznym fenomenem, który jest jakoś reflektowany, wyjaśniany, opisywany *z zewnątrz*, doświadczany osobowo-osobiście, ale jako taki – nigdy komunikowany *ad extra*. Tak więc, biorąc pod uwagę intelektualną odwagę oraz erudycję Habilitanta, wyrażam słowa uznania, ponieważ w swojej narracji i przytoczonych argumentach wyjaśniających fakt śmierci i w tle także (fakt) zmartwychwstania ludzkiego ciała, jak się okazuje, mierzy się on z materią szczególnie wielowątkową (filozoficzną, teologiczną, psychologiczną) i z natury swej przysparzającą wielu problemów, zarówno ściśle merytorycznych, jak i natury metodologicznej.

Niezależnie od tego, pozwolę sobie na wypowiedzenie kilku uwag. Otóż, w moim przekonaniu, nie jest do końca słuszna wstępna teza zawarta już we *Wstępie* książki, w świetle której ujęcie św. Tomasza z Akwinu (i w ogóle tomistów) jest ujęciem jednoznacznie „odgórnym” (s. 13). Jeśli wziąć pod uwagę fakt, że w ujęciu tym aspekt duchowy oraz cielesny są dla siebie nawzajem (ściśle rzecz ujmując) racjami, owszem – koniecznymi, ale niewystarczającymi, to rodzi się wniosek, że cała proponowana tutaj op-

tyka wyjaśniania człowieka jest optyką, której głównym zadaniem jest ukazanie integralności i epistemicznego maksymalizmu w uniesprzecznianiu bytu ludzkiego w jego psycho-somatyczności. Oczywiście, jest to kwestia *ustawień systemowych* koncepcji referowanych w książce – z jednej strony jest to podejście w duchu realizmu metafizyki i antropologii tomistycznej, z drugiej zaś podejście odpowiadające wizji ewolucjonistycznej, co sprawia, iż obrany w książce kierunek komparacji jest uzasadniony, ale w pewnej mierze nie jest wolny od zarzutu nieco arbitralnego doboru, interpretacji i oceny przywoływanych stanowisk (chodzi tu głównie o ujęcie tomistyczne).

Przykładu czegoś, co można, jak sądzę, nazwać systemową *nieprzystawalnością* obydwu stanowisk dostarcza, między innymi, rozumowanie zawarte na s. 151, gdzie o. Wilk zdaje się twierdzić, iż ujęcie problemu śmierci w horyzoncie ewolucjonizmu (tutaj za ks. T. Wojciechowskim) „nie jest pomniejszeniem, lecz jest powiększeniem doskonałości bytowej” i – jak przekonuje dalej – „na tym polega ewolucyjna nowość, zdobyta przez człowieka w momencie śmierci”. Następnie wyraża przekonanie, że wydarzenie śmierci „w tym ujęciu nie jest zatem rozkładem, zniszczeniem, jak to przedstawiano w tradycyjnym [tomistycznym – jak należy się domyślać – JT] ujęciu, ale jest podniesieniem życia ludzkiego na nowy, wyższy poziom”. I wyprowadza stąd wniosek: „Śmierć ujęta w tej perspektywie nie jest czymś negatywnym, nie jest regresem, wręcz przeciwnie, jest momentem najbardziej pozytywnym dla człowieka [...]”.

Naturalnie, należy brać pod uwagę pewną kontekstualność tej wypowiedzi, a w związku z tym i jej słuszny wydźwięk, ale z drugiej strony warto zaznaczyć, iż tak sama myśl Akwinaty, jak i później całej szkoły tomistycznej nie traktuje aktu umierania i śmierci jako „regresu”, ewidentnego, jednostronnego niszczenia, czegoś co podważa ontycznie rozumianą integralność ludzkiej osoby. Dobrym przykładem niech będzie encyklopedyczne, a zatem z natury syntetyzujące ujęcie, jakie w tej sprawie przedstawia M.A. Krąpiec: *Śmierć*, [w:] *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, A. Maryniarczyk (red.), t. 9, Lublin: PTTA 2008, s. 334-339 (zwłaszcza s. 337-339).

Ponadto, jakkolwiek słuszne jest opisanie „fundamentalnych określeń metodologicznych” (s. 16) i uzasadnienie, że Autor porusza się w swej pracy na gruncie szeroko rozumianej myśli (filozofii) „chrześcijańskiej”, to jednak nieco sztuczny i nieprzystający do metodologiczno-merytorycznych uwag czynionych we *Wstępie* jest (zbyt) rozbudowany, więcej niż 50% całości jego treści – s. 16-27) wykład na temat rozumienia „filozofii przymiotnikowej”, w tym wypadku – „filozofii chrześcijańskiej” (s. 16-17). Tym bardziej, że w zasadzie koncentruje się, prawie wyłącznie, na sposobie (skądinąd też słusznej) argumentacji Edyty Stein.

Przystępując teraz do ogólnej oceny przedstawionych w książce o. dr Kazimierza R. Wilka badań, w ich aspekcie merytorycznym, jak i formalnym, należy stwierdzić, że są one przeprowadzone z dużą dozą znanstwa referowanej problematyki. Analizy zaprezentowane w publikacji *Śmierć i zmartwychwstanie ciała człowieka* są przykładem jego kompetencji w obszarze przemyśleń czynionych na kanwie filozoficznej antropologii oraz zagadnień granicznych, czy też wprost odwołujących się do ujęć teologicznych. Z całą pewnością, Habilitant daje się tutaj rozpoznać jako naukowiec zatroskany, z jednej strony o wydobycie i prezentację źródeł przywoływanych kolejno zagadnień, z drugiej

natomiast – wyświetlający i uzasadniający kierunki krytycznych, a przy tym umotywowanych interpretacji i adekwatnych rozwiązań.

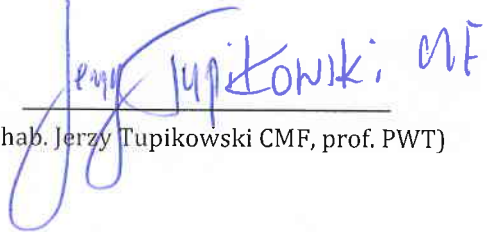
Przedstawione do recenzji główne osiągnięcie naukowe jest pokaźnym intelektualnym przedsięwzięciem. Jego Autor koncentruje swoje wysiłki na trudnym oraz wielorako złożonym przedmiocie badań, jakim jest graniczna sytuacja ludzkiej egzystencji – śmierć. Warto nadmienić, iż w realizacji postawionego celu całego przedsięwzięcia zgromadził i usystematyzował pokaźnych rozmiarów materiał wyjściowy, który w toku prowadzonych badań i interpretacji starał się – pomimo powyższych uwag krytycznych – sukcesywnie uporządkować i wyprowadzać właściwe wnioski. Tak więc, cały uwidoczniony tutaj badawczy trud zasługuje na zainteresowanie i uznanie z kilku istotnych racji, bo i z uwagi na podjętą nieprostą problematykę, jak również z powodu nagromadzenia i przedstawienia pokaźnych aspektów badań referowanych stanowisk, a przy tym swoich własnych, autorskich, przemyśleń (aczkolwiek te ostatnie mogłyby być bardziej wyeksponowane). Racją wysokiej oceny książki jest także przywołanie kilku interesujących poznawczo postulatów i kierunków dalszych badań w obszarze podjętej problematyki.

Oczywiście, jak każde ludzkie przedsięwzięcie, książka o. dra K. Wilka, odsłaniając wiele niekwestionowanych walorów, komunikuje również pewne uwagi, czy pytania natury krytycznej, bądź też takie, które mogą się wydawać dyskusyjne, a przez to będące podstawą do dalszych dyskusji i uściśleń. Niektóre z nich naświetliłem powyżej. Poza rzeczonymi wcześniej, uwaga krytyczna dotyczy też swoistego nakładania się na siebie pewnych wątków natury metodologicznej z aspektami ściśle merytorycznymi, głównie z powodu *zachodzącej* tu na siebie narracji i sposobu argumentacji właściwej filozofii (głównie antropologii filozoficznej) oraz teologii (głównie wątków dogmatycznych – eschatologicznych). Naturalnie, powodem takiego stanu rzeczy jest wspomniana wcześniej wewnętrzna wielowątkowość książki, co przydaje trudności natury formalnej, przez co domaga się doboru osobnych kluczy interpretacyjnych.

4. Wniosek końcowy

Dr Kazimierz R. Wilk OSPPE, zarówno we wszystkich przedstawionych do recenzji publikacjach przedhabilitacyjnych, jak i w przedłożonym głównym osiągnięciu naukowym, podejmuje bardzo ważne, tak ogólnokulturowo, jak i filozoficznie oraz teologicznie problemy, zwłaszcza te o proveniencji antropologicznej. W przeprowadzonych przez siebie badaniach odznacza się naukową rzetelnością, dojrzałością w zawiązywaniu poszczególnych aporii, jak i w zasadnym wskazywaniu ich rozwiązań. Ponadto, co jest godne podkreślenia, Habilitant odsłania swoją znajomość, tak filozofii klasycznej, jak i współczesnej w zajmujących go płaszczyznach refleksji, głównie w polu namysłu nad człowiekiem i jego ontyczną kondycją. W zaprezentowanych od uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych (filozofia) publikacjach można rozpoznać analityczną, badawczą dojrzałość i samodzielność ich Autora oraz, co jest istotne, dbałość o erudycyjną i usystematyzowaną prezentację przybliżanych zagadnień.

Zbierając powyższe uwagi stwierdzam jednoznacznie, że przedstawiony przez o. dra Kazimierza R. Wilka do recenzji dorobek naukowy, dydaktyczny oraz działalność organizacyjna, jak również przedłożone osiągnięcie naukowe spełniają wszystkie formalne wymogi ustawowe i jako takie – w moim przekonaniu – stanowią wysoko ocenioną podstawę do kontynuowania dalszych etapów postępowania habilitacyjnego oraz nadania mu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk teologicznych.

(dr hab. Jerzy Tupikowski CMF, prof. PWT)